

"Пред 10 години институцијата се соочи со игнорирање на нејзините интервенции и тоа, пред сè, поради неразбирањето на функцијата која ја извршува, а денес таа може да се пофали дека се прифаќаат нејзините, односно се имплементираат препораките на омбусманот.

Конечно ќе можеме целосно да го оствариме овластувањето определено со Уставот и уште повеќе да придонесеме во унапредувањето на човековите права во нашето општество",
Иџет Мемети, првиот човек на институцијата.

Пишува: Кокан СТОЈЧЕВ

МЕЃУНАРОДНАТА КОНФЕРЕНЦИЈА ПРИДОНЕСЕ ЗА ЗАПОЗНАВАЊЕ НА КОЛЕГИТЕ СО СВОЈАТА РАБОТА

ЗА ОМБУСМАНОТ НЕМ

Справувањето со проблемите во остварувањето на правата на припадниците на етничките заедници, кои не се мнозинство т.е. се малцинства, секогаш се предмет на работа на омбусман институциите. Денес омбусманите претставуваат сегмент без кој не се може во општествата во кои демократијата е начин на нивно функционирање. Оваа институција во РМ беше утврдена со првиот Устав на суверена и независна РМ, донесен во 1991 година, што ја потенцира заложбата за создавање модерно демократско општество. Во своето 10-годишно работење институцијата бележи забележителен развој, но и стравување од сериозни тешкотии во остварувањето на својата функција, кои се јавуваат како резултат на сè уште закоравениот демократски начин на однесување и постапување на државната администрација", истакна народниот правобранител на РМ, Иџет Мемети, на Конференцијата за заштита на човековите права и правата на малцинствата во Европа, која неодамна се одржа во Скопје.

Тој оцени дека патот на развојот на институцијата бил проследен со тешкотии и предизвици за менување на менталитетот на државната администрација, а во прв ред на нејзините службеници.

"Ова го говорам од причина што беше тешко и сè уште има тешкотии да се наметне мислењето на омбусманот во работата на државната администрација, особено ако се има предвид дека во

своето постапување тој не користи средства за присила или какви било други санкции. Во таа насока, доколку пред 10 години институцијата се соочи со игнорирање на нејзините интервенции, и тоа, пред сè, поради неразбирањето на функцијата која ја извршува, денес таа може да се пофали дека се прифаќаат нејзините, односно се имплементираат препораките на омбусманот. Од друга страна, во никој случај ова не треба и не смее да се разбере дека институцијата постигнала соодветно и целосно остварување на нејзината функција, бидејќи сè уште се соочуваме со голем број случаи каде токму субјективниот елемент, односно непостапувањето на државните службеници е причина за нерешавањето на случаите и неостварените права на граѓаните".

КОНТРОЛНИ МЕХАНИЗМИ

Сферата на човековите права во РМ сè уште претставува област на која треба многу да се работи, не само од страна на омбусманот, туку и од сите државни институции, кои во своето работење одлучуваат за правата на граѓаните. Начинот на кој функционираат органите на државната управа и другите органи и организации со јавни овластувања во едно општество, претставува своевидна илустрација за тоа во која мера и колку ефикасно граѓа-

Човекот е принуден да комуницира со државната управа за да може да егзистира во својата средина и да ги оствари своите основни слободи и права. Оттаму, недвосмислено се наметнува заклучокот дека за животот на граѓаните е од особена важност ефикасното и законитото постапување и однесување на државните органи, кои одлучуваат за нивните права. За жал, а особено тоа се случаи со земјите кои го менуваат тешкиот процес на транзиција, каде органите на државна управа доследно не ја остваруваат својата услуга и не ги сервисираат потребите на граѓаните.

ните ги остваруваат и ги заштитуваат своите, со Устав и со закон, загарантирани права.

"На крајот на краиштата, човекот е принуден да комуницира со државната управа, за да може да егзистира во својата средина и да ги оствари своите основни слободи и права. Оттаму, недвосмислено се наметнува заклучокот дека за животот на граѓаните од особена важност е ефикасното и законитото

Конечно е во подготовка законот за недискриминација во РМ, со кој верувам дека ќе се стави крај на тешкотиите во борбата против овој сериозен феномен, а на жртвите ќе им се обезбеди соодветна заштита. Она што е важно е тоа дека со овој закон се предвидува активна улога на омбудсманот во истражувањето на случаи на недискриминација, но и активна улога во заштитата на жртвите од дискриминација.

постапување и однесување на државните органи, кои одлучуваат за нивните права. За жал, тоа особено се случува во земјите кои го менуваат тешкиот про-

ко што е омбудсманот, да бидат поддржани и да им биде даден простор без какви било пречки да ја остваруваат својата многу важна функција на коректив во постапувањето на администрацијата и воедно заштитник на човековите слободи и права. Несомнено е дека улогата на омбудсманот во општествата, кои сè уште се борат против вкоренетото бирократско однесување на државните службеници, е од есенцијално значење за граѓаните. Но, од друга страна, пак, поразително е тоа што сè уште не постои свест, односно постои неразбирање за тоа дека омбудсманот може да ѝ помогне и на администрацијата да го подобри својот однос кон граѓаните. Односот на граѓаните со институциите мора да биде многу пофлексибилен или со еден збор речено институциите, државната администрација и граѓаните мора многу лесно да комуницираат", вели омбудсманот на РМ.

"Во одредени сегменти, токму овој аспект претставува бариера за успешното остварување на мојата функција и е причина за несуетинската, односно недоволната, необјективната соработка со одредени органи, што резултира и со невовремено остварување на правата на граѓаните и во некои случаи влијаат во попречувањето во работата".

Перцепцијата која ја имаат граѓаните за администрацијата сè уште се карактеризира со недоверба и со несигурност. За тоа соодветен показател е и бројот на преставките кои се поднесуваат во институцијата омбудсман на РМ.

"Од една страна, тоа говори за довербата во институцијата, но и за немање правна сигурност и доверба во оние кои одлучуваат за нивните права", оценува народниот правобранител Иџет Мемети.

А ЗАНАЕТ БЕЗ АЛАТ

НОВИОТ ЗАКОН

Кога зборваме за демократијата во едно општество, говориме за принципи на владеење на правото и на правната држава и почитување на човековите слободи и права. Во услови кога омбудсманот е оној орган кој посредува меѓу граѓанинот и администрацијата несомнено дека степенот на соработка го покажува и степенот кој државата го има достигнато во градењето на таа демократија.

"Со новиот Закон за народен правобранител, донесен во 2003 година, омбудсманот во РМ, освен неговата основна надлежност да ги штити основните и законските права на граѓаните и на сите други лица кога им се повредени правата од страна на органите на државната управа, воедно се здоби и со надлежност да се преземе мерки и дејства за заштита на уставното начело на недискриминација и соодветна и правична застапеност на припадниците на заедниците, кои не се мнозинство во органите на државната власт и во органите на локалната самоуправа, како и во другите јавни установи и служби. Ваквите определби, во функцијата на работата на омбудсманот значат креирање на механизам кој ќе помогне во општеството да се одржи балансот во меѓунационалните односи и во тој сегмент претставува еден вид медијатор. Неговата улога на омбудсман дејствува во насока на воспоставување преодни

10 ГОДИНИ ОД ПО ТРЊЕ - ИНСТИТУЦИЈАТА НАРОДЕН ПРАВОБРАНИТЕЛ

цес на транзиција, каде органите на државната управа доследно не ја остваруваат својата услуга и не ги сервисираат граѓаните на начин, кој го нудат како сигурност или доверба кон тие институции. Имено, многу е важно влијанието на контролните механизми, ка-

Според него, проблем претставува доследната примена на законската регулатива, што од друга страна, пак, е резултат на субјективен момент и отсуство на свест и совест, па оттаму и не постои одговорност во извршувањето на работните задачи.

ОПШТ Е ВПЕЧАТОКОТ ДЕКА НАРОДНИТЕ ПРАВОБРАНИТЕЛИ ИМААТ ПРОБЛЕМИ, КОИ НЕ СЕ НЕНАДМИНЛИВИ

цивилизациски критериуми во продлабочувањето на меѓунационалните односи и нивно унапредување", оценува Мемети.

Настаните кои се случуваат во минатото во регионот, а се појавија како резултат на меѓунационална нетрпеливост, говорат за тоа дека во пристапот при решавањето на проблемите од оваа сфера треба сите фактори во општеството да дадат свој придонес.

ТЕМЕЛНА ПОСТАПКА

Институцијата омбудсман треба да претставува исклучително важен фактор во превенцијата на конфликтите, што значи негово вклучување во разрешувањето на евентуални тензии, особено на оние од етнички или од верски карактер.

"Неговата функција ја следи тенденцијата на пософистицирано разбирање на човековите односи и претставува уште една потврда дека земјата изразила подготвеност да ги јакне своите механизми, кои се иманентни на демократичноста и на хуманите човекови односи, кон што целиме во својот пат кон европското семејство. Ефикасноста и функционалноста на дејствувањето на институциите за заштита на човековите права, пред сè, зависат од развојот на демократските односи во општеството. Постапеноста на правниот систем во општеството, нивниот авторитет, мислам на институциите во општеството, а

Иманентно за работата на омбудсманите е да се судираат со тешкотии и предизвици од најразличен вид, доколку се има предвид нивната улога на коректив на државната администрација. Но, она што секогаш нè прави силни и упорни да продолжиме со уште повеќе напори е секако благодарната цел, која ја имаме, а тоа е хуманизација на човековото опстојување во општеството.

тука спаѓа и омбудсманот, бараат поддршка на механизмите од другите органи на државата како, на пример, невладиниот сектор и медиумите. Ова особено е важно за дејствувањето на институциите за заштита на човековите права во мултикултурните општества.

Република Македонија е карактеристична земја, која поминала низ состојба на конфликт и на постконфликтен период, во кој се почувствува потреба од дејствување на омбудсманите. Затоа ценам дека во мултикултурните општества од суштествено значење е омбудсманот да има соодветна поставеност и инструменти за ефикасно дејствување во насока на превенција и спречување на конфликти, при што задолжително треба да ги почитува принципите на професионалност и непристрасност",

потенцира омбудсманот на РМ.

Со тоа омбудсманот ќе ги зачува својот интегритет и независност, во однос на органите на државната управа, кон кои тој постапува.

"Неговото дејствување ниту малку не е лесна работа - смета Иџет Мемети - од причина што секогаш постои ризик тој погрешно да биде сфатен или разбран. Од суштествена важност е во неговото дејствување тој да се постави во разрешувањето на проблемите и во превенцијата на одредена конфликтна состојба и притоа да се обезбеди од какви било напади врз неговиот интегритет и независност во вршењето на функцијата. Омбудсманот треба да биде оној фактор кој навреме ќе сигнализира постоење на одредени околности, кои можат да доведат до конфликт во различни етнички заедници. Неговите реакции задолжително треба да се базираат на претходно темелно спроведена постапка за да бидат прифатени, а во спротивно тој многу лесно може да го загрози својот авторитет и со тоа секако авторитетот на институцијата. Тоа особено се однесува на оние состојби кога омбудсманот јавно изнесува свои ставови и мислења во однос на одредени состојби или кога има цел да упати одредена јавна критика".

Според него, Република Македонија има уште една придобивка, а тоа е фактот дека тој како носител на оваа функција ѝ припаѓа на заедница која не е мнозинство и истото е рефлектирано при изборот на замениците кои раководат со подрачните канцеларии.

"Говорејќи за улогата на омбудсманот во општествата во заштитата на правата на припадниците на етничките заедници, неодминливо мора да ја спомнам и мојата улога во заштитата на граѓаните од дискриминација. Морам да потенцирам дека работењето во оваа сфера е во многу мал обем, пред сè, поради фактот дека исклучително мал број преставки се поднесени, односно малку граѓани се јавуваат да ги заштитат своите права од овој лош феномен. Доколку сметаме дека по тој основ има мал број преставки на граѓаните, тоа не значи дека во РМ не постои феноменот на дискриминација. Напротив, таа дискриминација многу е присутна. За жал, граѓаните немаат знаење за тоа во какви сè форми овој феномен може да се манифестира. Сакам да потенцирам дека дискриминацијата е феномен кој тешко се разоткрива, затоа што многу често е затскриен под превезот на повреда на право од некоја друга област од општествениот живот. Од друга страна, пак, нашиот систем сè уште нема цврсто орудие да се справува со оваа сериозна повреда на човековите права, од причина што немаме закон за недискриминација", потенцира народниот правобранител на РМ, Иџет Мемети.